

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

*O bonzend hart! O razend hart!
Ik krimp ineen van pijn!
Ik kan niet zwijgen,
tot in mijn ziel hoor ik het hoorngeschal,
hoor ik het krijgsgeschreeuw.
Ramp op ramp wordt gemeld,
heel het land gaat te gronde.
Jeremia 4:19-20a*

Dit zouden de woorden kunnen zijn van een vluchteling uit Oekraïne, of iemand uit Israël of Gaza. Mensen die nog de bommen horen in hun ziel. De verwoesting van oorlog voor altijd gegrift in hun gedachten. Maar het zijn de eeuwenoude woorden van de profeet Jeremia. Profeten zijn mensen die scherp zien wat er mis is in de samenleving. De eenzaamheid die mensen ervaren, de natuur die uitgebuit wordt, de onverschilligheid van de massa: in alle scherpte benoemen profeten de dieperliggende structuren in samenlevingen die mensen en dieren kapot maken. Zij zien het onheil dat op ons afkomt al naderen, nog voordat het gebeurt.

Een sprekend hedendaags voorbeeld is Václav Havel. Vanaf 1948 wordt ook het toenmalige Tsjecho-Slowakije in de greep gehouden door het communisme. Havel doorziet heel helder hoe de ziekmakende tentakels van het communistische regime mensen onderdrukt. Net als Jeremia wordt hem het zwijgen opgelegd. Ook hij wordt gevangengezet. Toch weerhield hem dat niet om te kritisch te blijven spreken over wat hij zag gebeuren in essays, gedichten, toneelstukken. Havel had het heel goed door: het enige tegengif tegen regimes die van mensen slaven maakt, is het spreken van waarheid. In zijn beroemde essay 'Poging om in de waarheid te leven', schrijft Havel:

De mensen gaan naar hun werk en ze kijken s' avonds tv, kinderen worden geboren en de treinen rijden min of meer op tijd. Alles lijkt gewoon, maar ondertussen komt het openbare en speciale leven tot stilstand. Op tv is eindeloos, slaapverwekkend gewauwel te zien. Alles wat naar creativiteit riekt, wordt onderdrukt. En dus leven veel mensen half bewusteloos. Omdat het systeem eist dat we ons voegen, en omdat we enige vrede willen. Daarom betalen we de prijs van deze vernedering, deze vernedering van de menselijke waardigheid. En het ergste is dat we ons ergens bewust zijn van deze lafheid, en dat dat ons pijn doet. Maar die pijn drukken we weg (Uit: Kees van Ekris, 'Moderne profeten' deel II, p. 196).

Ook Jeremia staat er alleen voor. Hij blijft zich verzetten tegen de corruptie van religieuze en politieke leiders. Met lede ogen ziet Jeremia aan hoe mensen elkaar verdrukken, hoe het onrecht groeit als onkruid. Ook de Babylonische ballingschap ziet hij al van verre aankomen: hoe steden en dorpen platgebrand zullen worden. Hij bleef oproepen tot ommekeer, maar keer op keer verwaaien zijn woorden op de wind. Jeremia overleefde de belegeringen van Jeruzalem in de 6^e eeuw voor Christus. Hij zag hoe zijn volksgenoten werden weggevoerd naar Babel. Drommen van mensen met gebogen hoofden, huilend om hun verloren stad. Jeremia bleef achter in een verwoest land. Hij is gegaan tot waar zijn voeten hem dragen konden. Steeds weer op weg naar de plaatsen waartoe God hem stuurde, de ene voet voor de andere, hoe vermoeid hij ook was.

Jeremia 4 bestaat uit donkere visioenen, waarin de hele schepping zich omkeert. Alles wordt donker. Dieren, planten en mensen worden gedood. Jeremia huilt om Gods schepping die in barensnood verkeert. Maar tegenover de dreiging van vernietiging, en zijn bittere verdriet om de corruptie en de uitbuiting van mens en dier, zet Jeremia een boodschap van hoop: keer je om! Keer je om op de ingeslagen weg. Begin iets nieuws. Zaai niet langer tussen de dorens met daden die vruchteloos zijn (Jer 4:3). Jeremia wil maar één ding: dat mensen weer opstaan, dat zij omkeren en weer opengaan voor God en de hele schepping.

Vanaf vers 5 volgt er een nieuw tekstgedeelte, dat doorloopt tot Jer 6:30. Het zijn donkere en dreigende visioenen, waarin het Godsoordeel valt over Juda en Jeruzalem. We lazen daar vandaag een gedeelte van. Indrukwekkend en vreselijk herkenbaar zijn de woorden in vers 23: 'Ik zag de aarde, ze was woest en doods. Ik keek op naar de hemel, er was geen licht'. *Tōhû wāḇōhû*, zegt Jeremia. 'Woest en leeg is de aarde'.

Dat zijn woorden die we kennen uit het scheppingsverhaal in Gen 1. Want daar lezen we: 'De aarde was nog woest en doods en duisternis lag over de oervloed' (Gen 1:2). Jeremia ziet het voor zijn ogen gebeuren: hoe razende troepen aan komen denderen, hij kan het geschreeuw al horen, de smeulende aarde al ruiken. Wat Jeremia ziet lijkt op de oertoestand in Genesis 1. Oorlog keert het beloofde land om in een woestenij.

De verzen 23-26 worden gedomineerd door de woorden 'zien' en 'kijken'. Jeremia kijkt aandachtig en ziet scherp wat er komen gaat. Hij heft zijn ogen op en zie: de aarde zal woest en doods zijn. Er is geen licht. De duisternis van het menselijke kwaad dompelt alles in een donkere gloed. In de luchten ziet Jeremia geen vogels meer, en de steden liggen er verwoest bij. Er zijn geen mensen: ze zijn gevlucht of meegevoerd naar een vreemd en ver land. Zelfs de bergen en de heuvels beven en huiveren. Het Godsoordeel volgt in vers 27, met de woorden 'dit zegt de HEER'. De aarde, zo waarschuwt Jeremia dreigend, raakt in rouw gedompeld, en de 'hemel boven', zal zwart kleuren (Jer 4:28). Jeremia huilt met de rouwende aarde mee. Een zee van vlammen die de aarde zwart blakert en de hemel die verduistert door donkere rookpluimen: we zien het levendig voor ons als we denken aan de puinhopen in Gaza, aan mensen die leven moeten in overbevolkte vluchtelingenkampen.

En toch is ook dit visioen van Jeremia niet zonder hoop. Want in vers 27 zegt de Heer: 'heel het land wordt een woestenij, maar vernietigen zal ik het niet'. De Enige, Hij die de bron van alle leven is, laat zijn schepping niet los. Het zwartgeblakerde land, de vertrapte aarde die zucht en hijgt, zal weer tot leven komen. Er komt een dag, dat de Heer weer zeggen zal: er moet licht zijn aan de hemel. In het water moet het wemelen van het leven, en uit de aarde moet groen omhoogschieten, er moeten vogels in de lucht zijn, en dieren die aarde bewonen. Er komt een dag, waarop de Heer de aarde weer zegent...een dag waarop hij zijn wolken verzamelt, en stromen van regen laat neerdalen zodat de dorre aarde herademt.

Aan die belofte mogen ook wij ons vasthouden. Want hoeveel er ook is kapot gemaakt in ons eigen leven, hoe woest en doods ook ons bestaan... God ziet naar ons om. De Heer kan soms alles afbreken, zodat er werkelijk een nieuw begin kan zijn, een nieuwe dag. Na de ballingschap, komt er een tijd van opbouw en bloei. Zo is het leven: er zijn

tijden van verlies, van verdriet en pijn. Maar er zal ook weer een tijd komen van vreugde en verbondenheid. Na tijden van oorlog en verwoesting, zal er op een dag ook een tijd van vrede zijn.

Maar die vrede waar de wereld zo naar snakt: ze is nu nog ver te zoeken. Ook in het evangelie van Lucas komt dat terug. 'Jezus trok verder, op weg naar Jeruzalem'. Zo begint in vers 28 het Passieverhaal van Lucas. Het verhaal speelt zich af aan de voet van de Olijfberg. Vanaf het dorpje Bethfage had je een prachtig zicht op de tempel, zoals wij nu op de Rotskoepel. Al in de oudheid was dit de plaats waar de Messias zich zou laten zien. Vanaf deze plaats wordt de weg naar Jeruzalem ingezet. Vanaf nu beweegt alles zich toe naar het kruis.

Jezus stuurt twee van zijn leerlingen op pad om een ezelsveulen te halen. En alles gebeurt precies zoals Jezus voorzgd had. Ze vinden een veulen, dat nog nooit door iemand bereden is. Ze maken het dier los en brengen het bij Jezus.

In die paar zinnnetjes zit veel verscholen: een gebonden lastdier dat wordt losgemaakt en bij Jezus wordt gebracht. Gebonden zijn ook wij. Maar Jezus maakt ons vrij. Hij bevrijdt ons van zonde en schuld. Daarom gaan zijn voetstappen op de wegen van Israëls profeten. En zo rijdt Jezus Jeruzalem binnen: als langverwachte koning die in aantocht is, bekleed met gerechtigheid. Hij is de verlosser die nederig komt aanrijden op een veulen (Zach 9:9).

Het contrast tussen de vreugde van de leerlingen en het verdrietige gemoed van Jezus kan niet groter zijn. Ze zien zijn bedroefde ogen niet, of de angst in zijn hart voor wat er komen gaat. Ze werpen mantels op het pad dat voor hem ligt. En wanneer ze op het punt staan om af te dalen van de Olijfberg, beginnen ze te zingen:

*Gezegend hij die komt als koning,
in de naam van de Heer!
Vrede in de hemel
en eer aan de Allerhoogste!*
Lucas 19:38

Onder de menigte bevinden zich ook Farizeeën. Ze irriteren zich aan het luide gezang van de leerlingen en de menigte en werpen Jezus toe dat ze moeten zwijgen. Kalm, maar ernstig antwoordt Jezus dat de stenen het dan zullen uitroepen (Lc 19:40). Jezus weet welk lot Jeruzalem wacht: ook deze tweede tempel zal ineenstorten, wanneer de Romeinen de stad in de as zullen leggen. De lofzang is onstuitbaar. Als zij niet zullen zingen, dan wel de stenen die weldra zullen getuigen van de onafwendbare catastrofe.

Het gezang van de leerlingen doet denken aan het engelengezag bij zijn geboorte: 'Eer aan God in de hoogste hemel en vrede op aarde' (Lc 2:14) had het toen geklonken. Ook nu zingen ze van eer, glorie en vrede. Maar er is geen vrede, ook vandaag niet. Jezus heeft zijn laatste reis ingezet. De stad doemt al op in de verte. En Jezus huilt om de stad, zoals Jeremia hilde om het lot van Juda. Zijn woorden zijn profetisch:

*Had ook jij op deze dag maar geweten wat vrede kan brengen!
Maar dat blijft voor je verborgen, ook nu.*
Lc 19:42

Jezus gaat zijn weg zo eenzaam. De omstanders juichen hem toe. Gezegend Hij die komt in de naam van de Heer! Maar nog geen drie dagen later zullen ze roepen: aan het kruis met hem! Aan het kruis met hem! Wat is dat toch met mensen dat ze zich zo gemakkelijk laten opzweepen door de meute? Het valt steeds weer op hoe snel en hoe gemakkelijk mensen worden afgeschreven. Het overkomt niet alleen politici of andere belangrijke leiders. Het ene moment word je geprezen. Maar er hoeft maar iets te gebeuren of je wordt geminacht en aangevallen. Zo wispelturig kunnen mensen zijn. Blijkbaar hebben we behoefte aan het mee-ophemelen en uitjoelen, vaak zonder enige nuancering. Dat overkomt ook Jezus. Heden Hosanna, morgen kruisigt hem.

Jezus gaat in het spoor van Jeremia en Israëls profeten. Gods lijdende dienaar gaat zijn laatste reis tegemoet. Hij huilt om de stad en de mensen die er wonen. Op zijn schouders zullen de balken van het kruis straks rusten. Moeizaam zal hij de ene voet voor de andere zetten, totdat hij bezwijken zal. Maar Hij gaat voort op de wegen die God hem wijst. Zo vervult hij de hele wet en de profeten. Zo volbrengt hij al het werk, al het leed, waarom wij nu nog huilen. Alles wat nu nog sterft aan zichzelf, krijgt in hem een diepe vervulling. Hij draagt alles het kruis op. Zodat op een dag bloemen kiemen uit het graf. Totdat de zon de nacht verdrijft. Ze zingen voor hem:

Gezegend wie komt in de naam van de Heer!

De Heer is God, Hij heeft ons licht gebracht.

Ps 118:26a,27a

Ja, de Heer is God. En Hij is goed! Want Hij bevrijdt ons van de duisternis door zijn Zoon die trouw zijn wegen gaat: het licht dat heel deze wereld verlicht. Zodat er op een dag vrede zal zijn: vrede voor Jeruzalem, voor Israël, deze hele wereld.

Amen.